

Osztálybeszámoló az MTA Biológiai Tudományok Osztálya 2019. évi tevékenységéről

1. A tudományos osztály tisztségviselői:

Osztályelnök: Fésüs László, az MTA rendes tagja

Osztályelnök-helyettes: Erdei Anna, az MTA rendes tagja

2. A tudományos osztály létszáma:

Akadémikus: 33 rendes tag, 6 levelező tag, 27 külső tag, 39 tiszteleti tag

Közgyűlési képviselő: 18

Tanácskozási jogú tag: 15

Állandó meghívott: 6

3. A tudományos osztályhoz tartozó köztestületi tagok létszáma:

Akadémikus: 33 rendes tag, 6 levelező tag, 27 külső tag, 39 tiszteleti tag

Tudomány és MTA doktora: 288

Kandidátus: 228

PhD: 838

4. A tudományos osztályhoz tartozó tudományos, doktori és állandó bizottságok:

Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottság, Molekuláris biológiai, Genetikai és Sejtbiológiai Tudományos Bizottság, Neurobiológiai Tudományos Bizottság, Ökológiai Tudományos Bizottság, Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottság, Biofizikai Osztályközi Tudományos Bizottság, Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottság, Immunológiai Osztályközi Tudományos Bizottság, Bioinformatikai Osztályközi Állandó Bizottság, Környezet és Egészség Osztályközi Állandó bizottság.

Az osztály közreműködőként részt vesz az Állatkísérleti Osztályközi Állandó Bizottság, a Demográfiai Osztályközi Állandó Bizottság, a Hidrológiai Osztályközi Állandó Bizottság, a Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottság és a Tudomány- és Technikatörténeti Osztályközi Állandó Bizottság munkájában.

5. A tudományos osztály testületi munkája, ülései (időpont, helyszín, napirend, határozatok):

lsd. külön melléklet.

6. A tudományos osztály 2019. évi legfontosabb rendezvényei rövid leírással (cím, időpont, helyszín, rövid szakmai értékelés, a program társadalmi hatásai, visszajelzések pl. sajtó, a látogatottsági adatok):

Lányi Béla Tudományos Nap - akkreditált továbbképzés

2019. február 26. Nemzeti Népegészségügyi Központ

A Nemzeti Népegészségügyi Központ, az MTA Biológiai Tudományok Osztályának Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottsága és a Magyar Mikrobiológiai Társaság közös rendezvénye.

Virologiai Nap - akkreditált továbbképzés

2019. április 10. Nemzeti Népegészségügyi Központ

A Nemzeti Népegészségügyi Központ, az MTA Biológiai Tudományok Osztályának Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottsága és a Magyar Mikrobiológiai Társaság közös rendezvénye.

Színes biotechnológiák

2019. április 25. MTA Székház Felolvasóterem

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Mikrobiológiai Osztályközi Tudományos Bizottsága és a Magyar Mikrobiológiai Társaság közös tudományos ülése.

Immunológia Napja

2019. április 26. MTA Székház Díszterem

A középiskolásoknak szóló rendezvény témája az immunrendszer működése volt. Immár hagyománnyá vált, hogy az előadónappal egybekötve a diákoknak bemutatásra kerül az MTA Székháza, egy rövid, a Székház történetét bemutató előadással. Ebben segítséget nyújtottak a Rendezvényszolgálat és a Művészeti Gyűjtemény munkatársai.

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Immunológiai Osztályközi Tudományos Bizottsága és a Magyar Immunológiai Társaság közös rendezvénye.

Imre Festetics and the "Genetic Laws of Nature" nemzetközi emlékkonferencia

2019. május 9. MTA Székház Díszterem

Az MTA Agrártudományi, Biológiai és Orvosi Tudományok Osztálya közös rendezvénye.

Az allergiás társadalom megoldandó kérdései - környezetünk csapdájába estünk?

2019. május 23. MTA Székház Nagyterem

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Környezet és Egészség Osztályközi Állandó Bizottsága, az MTA Környezettudományi Elnöki Bizottsága, a Magyar Környezetvédelmi Egyesület és a Magyar Allergia Szövetség közös rendezvénye.

Szúnyogok, kullancsok és új betegségek - workshop korunk biológiai veszélyeiről

2019. augusztus 26. MTA Székház Felolvasóterem

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya és az MTA Ökológiai Kutatóközpont közös rendezvénye.

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat - az idei hívószó: „Értékteremtő tudomány”

Reproductive strategies from genes to societies – Frontiers in animal and plant reproduction research

2019. november 7-9. Debreceni Egyetem

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya és a Debreceni Egyetem közös rendezvénye.

Élet a pixelek mögött: mesterséges intelligencia a rákkutatásban és biológiában

2019. november 12. MTA Székház Díszterem

Horváth Péter PhD, a Szegedi Biológiai Kutatóközpont Biokémiai Intézet igazgatójának kiemelt előadása.

Nők a tudományban - Bemutatkoznak az új női akadémikusok

2019. november 13. MTA Székház Felolvasóterem

Bemutatkoztak az osztály újonnan megválasztott levelező tagjai: Buzás Edit Irén és Padisák Judit.

Bioinformatika 2019

2019. november 15. Természettudományi Kutatóközpont

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Bioinformatikai Osztályközi Állandó Bizottsága és a Magyar Bioinformatikai Társaság tudományos konferenciája.

Az örök értéket teremtő Alexander von Humboldt máig tartó hatása a természettudományokra

2019. november 25. MTA Székház Felolvasóterem

Az MTA Földtudományok Osztálya és a Biológiai Tudományok Osztálya közös rendezvénye.

Szűnyoggyérítés és kutatás

2019. december 17. MTA Székház Kisterem

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottsága rendezvénye.

7. A tudományos osztály díjai (2019. évi díjak és nyertesek):

Az idei évben második alkalommal került átadásra a **Jermy Tibor-díj**. Jermy Tibor akadémikus végrendeletében foglaltaknak megfelelően a díj olyan biológus egyetemi hallgatók és kutatók számára adható, akik elsősorban az elméleti és az alkalmazott zoológia területén végzik kutatási tevékenységüket.

A díjazottak:

Mezőfi László: a Szent István Egyetem Kertészettudományi Karának Rovartani Tanszékének tudományos segédmunkatársa. Az almaültetvények pók együttléseinek faunisztikai feltárásában, a pókok biológiájának és az agrár ökoszisztémákban betöltött ökológiai szerepének megismerésében elért eredményeit Pro Scientia Aranyéremmel is jutalmazták.

Szederjesi Tímea PhD: az ELTE Biológia Doktori Iskolájában szerzett PhD fokozatának megszerzése után a Magyar Természettudományi Múzeumban segédmuzeológus lett, ahol az Oligochaeta gyűjtemény kurátori teendőit látja el. Az egyik első kutató, aki az integratív taxonómiai megközelítés fontosságát hangsúlyozta és azt munkáiban sikeresen alkalmazta.

Tóth Balázs PhD: a Magyar Természettudományi Múzeum segédmuzeológusa, a Lepkegyűjtemény kurátora. Munkássága magába foglalja a karcsúbagoly lepkék nemzetségének felülvizsgálatát, nagyszámú eddig leíratlan faj felfedezését, valamint az araszolólepkék taxonómiai és faunisztikai kérdéseinek vizsgálatát, a kárpát-medencei fauna teljes revízióját.

A dr. Zólyomi Bálintné Barna Piroska Alapítvány kuratóriumi elnöki teendőit Molnár Zsolt, az MTA doktora (*Ökológiai Kutatóközpont*) látja el. A „**Dr. Zólyomi Bálintné Barna Piroska Emlékdíj**” létrehozásával jutalmazzák azokat a fiatalokat, akik Zólyomi Bálint akadémikus tudományterületein (növénytan, ökológia, palinológia, florisztika, növényföldrajz, illetve természetvédelem) eredményesen tevékenykednek, ezzel is elősegítve tudományos munkájuk előrehaladását. A 2019. október 8-i osztályülésen a kuratórium elnöke öt kutatónak adta át az Emlékdíjat: *Pifkó Dániel, Schmidt Dávid, Schmotzer András, Pinke Gyula és Erdős László*.

8. A tudományos osztály tagjainak elismerései 2019-ban (díjak, kitüntetések, kinevezések):

A március 15-i ünnepségek alkalmával Széchenyi-díjat kapott **Csermely Péter akadémikus** és **Buzás Edit Irén, az MTA doktora**.

Erdei Anna akadémikus állami kitüntetésben részesült, a Magyar Érdemrend középkeresztjét vehette át.

Tankó Béla életmű-díjban részesült **Vigh László** akadémikus.

Ulbert István, az MTA doktora Friedrich Péter-díj kitüntetésben részesült.

Az Academia Europaea új tagjának választotta **Kellermayer Miklóst, az MTA doktorát** és **Lövei Gábort, az MTA doktorát**.

Závodszy Péter akadémikus a Nemzeti Tudománypolitikai Tanács tagja lett.

Az osztályhoz tartozó **kutatóintézetek** több helyén **tisztújításra** került sor.

Az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont Biofizikai Intézete igazgatói pozíciójára Zimányi Lászlót, az MTA doktorát nevezték ki.

Az MTA Ökológiai Kutatóközpont Balatoni Limnológiai Intézete igazgatói posztjára Jordán Ferencet, az MTA doktorát nevezték ki.

Az MTA Ökológiai Kutatóközpont Duna-kutató Intézete igazgatói posztjára Végvári Zsoltot, az MTA doktorát nevezték ki.

Az MTA Ökológiai Kutatóközpont Ökológiai és Botanikai Intézete igazgatói posztjára Garamszegi László Zsoltot, az MTA doktorát nevezték ki.

Egyéb eredmények

Márciusig lezajlott az **új közgyűlési képviselők megválasztása**. Az Osztály 18 közgyűlési képviselőt köszöntött.

Az élettudományi szekció az **Elnökség nem akadémikus közgyűlési képviselő tagjának** választotta Hájos Norbertet, az MTA doktorát.

A májusi Közgyűlés az osztály **rendes tagjává** választotta Buday Lászlót, Csermely Pétert és Tamás Gábort; **levelező taggá** vált Acsády László, Buzás Edit Irén és Padisák Judit; Izsvák Zsuzsanna és Székely Tamás **külső tag** lett, valamint **tiszteleti taggá** választották Nils Christian Stenseth-et és Robin Angus Silvert.

Az Osztály részt vett a **kutatóintézetek külső tanácsadó testületeinek** megújításában és az alábbi tagokra tett javaslatot:

MTA Ökológiai Kutatóközpont: Nils Stenseth, a University of Oslo professzora; Székely Tamás, az MTA doktora.

MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont: Eva-Mari Aro, a University of Turku professzor asszonya; Nagy László, az MTA rendes tagja; Tigyi Gábor, az MTA külső tagja.

MTA Természettudományi Kutatóközpont: Acsády László, az MTA doktora; Kondorosi Éva, az MTA rendes tagja; Talianidis Iannis, az MTA külső tagja.

Az Osztály több ülésen és egy rendkívüli ülés keretén belül is napirendre tűzte az **MTA kutatóhálózat lehetséges átalakításának megvitatását** és nyomon követte az MTA és ITM közötti tárgyalásokat. A tárgyalások előmozdítására két munkacsoportot állítottak fel. A stratégiai és szakmai szervezeti munkacsoportban az osztálytagok közül részt vett Szathmáry Eörs akadémikus, és szakmai támogatást nyújtott Freund Tamás alelnök.

Az Osztály kiegészítő javaslatokat tett az **Eötvös 2020 vitaanyaghoz**. A dokumentumot előzetesen Buday László akadémikus és Ódor Péter, az MTA doktora véleményezte.

A 2019 júniusában, az MTA működését érintő törvény elfogadását követően az Elnökség egy *ad hoc* bizottság felállításáról döntött, melynek feladata volt az **MTA hosszú távú stratégiai tervének** megalkotása. A bizottsági munkában való részvételre felkérést kapott Fésüs László osztályelnök.

Az **Eötvös Loránd Kutatói Hálózat (ELKH) Irányító Testületében** az Osztály az Akadémia és az ITM által felkért tagok esetében is képviselve van Freund Tamás alelnök és Kellermayer Miklós, az MTA doktora által.

A **Magyar Természettudományi Múzeum elhelyezésével** kapcsolatban a X. Földtudományi Osztály állásfoglalást adott ki, melyhez az Osztály is csatlakozott azzal a kiegészítéssel, hogy az nem csak az Ásvány- és Kőzettár és az Óslénytani Tár, hanem az Állattár, a Növénytár és az Embertani Tár esetében is érvényes. Az Osztály támogatja továbbá egy Debrecenben kialakítandó, újonnan létesítendő gyűjtemény koncepcióját és egyben felhívja a figyelmet arra, hogy a Debreceni Egyetemen már vannak olyan kutatócsoportok, amelyek eme intézmény kiindulópontját jelenthetik.

A **szűnyoggyérítéssel** kapcsolatos szakmai feladatok koordinálására felkérést kapott Varga Zoltán, az MTA doktora, a Diverzitásbiológiai Tudományos Bizottság elnöke. Az osztály 2 rendezvényt is tartott a témában az év folyamán.

Az **Akadémia választott tisztségviselőire történő jelölési folyamat** szeptember kezdődött meg a Jelölőbizottság alakuló ülésével. A Jelölőbizottságban az Osztályt képviseli Fésüs László osztályelnök és Ódor Péter, az MTA doktora. Az elsődleges jelöltlistán az Osztály több pozíció kapcsán is érintett. Az elnök, az élettudományi alelnöki és az elnökségi tagi jelöltek közül hatan az osztály tagjai.

Az Osztály elfogadta az **osztályelnök és az osztályelnök-helyettes megválasztásának eljárásrendjét** és jelölőbizottságot állított fel.

Az Osztály megtette javaslatait a **Közgyűlés állandó bizottságainak** tagjaira és póttagjaira.

Az Osztály részletesen foglalkozott a rendkívüli közgyűlésre tervezett napirendi pontok dokumentumaival - **Stratégiai Terv, Alapszabály és Ügyrend módosítása, MTA Kiváló Kutatóhely cím** - és javaslatait továbbította az Elnökség felé.

Az Osztály októbertől megkezdte „**A magyar tudományos kutatás kiemelkedő eredményei a rendszerváltástól napjainkig (1989-2019)**” című MTA kiadványtervezet előkészítését. Első lépésben a bizottságok felkérést kaptak egy kutatócsoport lista összeállítására, majd a listák jóváhagyását követően megkezdődött a bizottsági összefoglalók kidolgozása.

A Bioinformatikai Osztályközi Állandó Bizottság kezdeményezte, hogy a következő akadémiai ciklustól osztályközi tudományos bizottságként kívánja folytatni munkáját. Az Osztály ennek megfelelően **módosította osztályügyrendjét** és megkezdte az új tudományos bizottság köztestületének toborzását.

Az Osztály **módosította doktori ügyrendjét**, mely szeptember 1-től lépett hatályba.

Az **MTA doktori címet 9-en** szereztek meg az osztály bizottságainak a részvételével, az osztályhoz tartozó **köztestületi tagok létszáma 34 fővel nőtt**.

9. A tudományos osztály 2019. évi kiadványai:

Az osztály támogatásával kiadott folyóiratok:

Biologia Futura (Acta Biologica Hungarica), Acta Botanica Hungarica, Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Community Ecology, Kitaibelia (Journal of Pannonian Botany), Studia Botanica Hungarica, Tájökológiai Lapok, Antropológiai Közlemények, Állattani Közlemények, Botanikai Közlemények, Természetbúvár.

2020. február

Fésüs László
A Biológiai Tudományok Osztályának elnöke